

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita Et Institutio S. Ignatii Societatis Iesv Fvndatoris. Libri Qvinque

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1665

XLV. De studio religiosæ disciplinæ etiam in amicissimos vindicandæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10840

cebat humilis paries, quo discluderetur à vico publico domus nostra, & adhibebatur ad hoc tironum opera; eorum modestiâ, feruore, sui que contemptu generoso, prætereuntes magnoperè afficiebantur, vitroque ad eos per otium spectandos ex primoribus quoque ventitabant. Erat tunc in tyrocinio ex nobilitate primaria, apprimè notus, eaque forsitan ex causa præ cæteris spectantium oculos, & admirationem curiosius trahebat, licet ipse de se cogitari ab iis longè alia reputaret, sibi que id pudori verteret, ex quo se alius gloriosulum duxisset. Domo itaque non ausus se condere, & verecundatus oculos, pertranseuntium, hærebat ab iis quam longissimè poterat, obuersisque fere in publicum humeris. Descendebat subinde Ignatius non tam opus, quam operas visurus, contigitque vt circumspiciens, & tironem seorsum ab reliquis videns, pudorem in ore illius, in mente superbiam legeret, quæ illum in vultu pudorem expirabat, & quò, nisi maturè inhiberentur desitura hæc essent prospiciens, accito Bernardo Oliucrio, qui operi præerat; non vides ait, fratrem illum segregantem se procul ab aliis, perperam tentari? expectas videlicet dum se proripiat, & adeo nihili, eius tibi est salus? excusauit minister quod sibi mandatum fuerat, de nouitiis omnibus illic occupandis. Scilicet, infert sanctus, cum id ego mandabam, verabam te prudentia, & caritate vt? Ac post breuem in obseruandis operariis morulam, tironi velut fortuito occurrit, vultuque ac verbis placidè compellans, & tu etiam ad hoc opus? inquit, abi quæso te domum, neque hic præterea compare, non facit ad tuam valetudinem hic labor. Sic semianimum excitauit, & captata ex debilitate corporis medicina, animum sanauit. Iam enim tiro alias meditabatur sedes, vt ipse postmodum narrauit, & vitam priorem mentè designabat. Hæc tamen, vt dixi suorum commiseratio, haud æquè in omnes fundebatur. Illorum erat ferme tantummodo, quorum satus recens in Societate, nondum securas radices egerat. Parens noster, scribit Ludouicus Gonzales, tirones ex tentatione titubantes solet magna suauitate consolari; cæteros vice versa, quos decet tot annis in Societate magnas opes parasse robustæ pietatis, tergiuerfantes præsertim ad iussa obedientiæ, ac priuato iudicio affixos.

Hinc satis appositè attingam aliqua de studio religiosæ disciplinæ quo in errantium emendatione, penitusque vsus est sanctus pater, quodque arduum valde est ita moderari, vt correctione peccati alicuius non fiat peccans deterior. [Nam quemadmodum, non eadem medicamenta, inquit Gregorius Nazianzenus, nec eadem alimenta corporibus quibusuis adhibentur, sed alia aliis, habitâ videlicet, vel sanitatis eorum, vel aduersæ valetudinis ratione, eodem quoque modo animæ diuersa ratione, ac disciplina curantur: Ij porò curationis testes sunt, qui morbis huiusmodi vexantur. Alios sermo ducit, alij exemplo componuntur: Alij calcaribus opus habent, alij freno: Nam qui segnes sunt atque ad bonum ægrè impelluntur, hi verborum stimulis excitandi sunt; qui vero spiritu, quam par sit, feruentiore sunt, atque effrenato quodam animorum impetu feruntur, velut equilei

XLV.

De studio religiosa disciplina etiam in amicissimos vindicanda.

Orat. 2.

N u

procul

procul à meta currentes, hos utique Orationis freno coercere, ac cohibere praestiterit. Aliis laudatio utilitati fuit, aliis reprehensio, utraque videlicet tempestivè adhibita; aut contra detrimento, non tempestivè, & ratione adhibita. Alios cohortatio ad officium dirigit, alios obiurgatio: atque hæc rursus alios, si palam arguantur, alios, remotis arbitris si admonentur: Sunt enim qui priuatas admonitiones contemnant, publica autem reprehensione ad officium reuocentur: Sunt rursus qui liberius reprehensi pudorem omnem abstergant, contraque occulta obiurgatione, meliores reddantur, iisque quos vicem suam dolere perspiciunt, hoc muneris vicissim rependant, ut eorum admonitionibus pareant. Quidam etiam, ad minima usque ac leuissima obseruandi sunt, nimirum qui, eo quod peccata sua obscura, & incognita esse putant (quandoquidem id moluntur) tanquam sapientiores animis inflantur: in quibusdam rursus ad nonnulla conuiuere satius fuerit ita ut videntes non videamus, & audientes non audiamus, quemadmodum dici solet) ne alioqui eos nimis crebris obiurgationibus, tanquam fluctibus obruentes, ad desperationem incitemus, ac dissoluto tandem pudore, quod persuasionis pharmacum est, ad quoduis facinus audaciores reddamus. Quin etiam, cum nonnullis ita agendum est, ut non irascentes irascamur; non contemnentes contemnamus; non desperantes desperemus: quatenus videlicet eorum natura id requirit. Alij rursus, lenitate curandi sunt, atque alacri animo vna cum illis meliorem spem induendo. Alios vincere, ab alijs vinci plerunque vtilius fuerit, atque aliorum opes, & potentiam, aliorum inopiam, & calamitatem, vel laudare, vel deprecari. Neque enim, quemadmodum in virtute, ac vitio res se habet, ut illa quidem semper pulcherrima, & omnibus vtilissima sit, hoc autem turpissimum, & perniciosissimum sit: eodem modo medicinae quoque nostrae ratio ea est, ut vnum idemque medicamentum iisdem semper, vel saluberimum sit, vel periculosissimum v. g. acerbitas, aut elementia, aut vnumquodque eorum quæ modo à nobis enumerata sunt. Verum alijs hoc medicinae genus bonum atque vtile fuerit, alijs autem rursus contrarium medendi genus proxt opinor, vel res, vel occasio tulerit, vel ægotantium denique mores admiserint. Videturque hætenus sanctus doctor, morem Ignatij modumque descripsisse in curatione varijs suorum affectionibus, & temporibus aptanda, quod vijs quam varijs, fuerit ab eo cumulativè praestitum, ex ijs partim quæ dicta sunt, partim ex sequentibus colligetur. Iniungendis pœnis, quod dicitabat identidem, id suo exemplo sanciebat oportere scilicet rectorem in ijs esse liberalem: volebat itaque liberum esse superioribus, illas ijs quoque dono dare, qui culpæ nomine non essent committiti; quod tamen nisi in leuibus, minimè vsurpabat, quæ ad refricandam magis disciplinae memoriam pertinent, quam ad puniendam violationem: alioqui si foret alicuius momenti transgressio, vel exempli ratio posceret, reum ad se vocabat, maxime si esset virtutis adhuc imbecilla; deinceps illum suæ gnarum culpæ, ac intelligentem faciebat, non quæsitis ad exaggerandum,

randum, aut sententiis, aut verbis; sed tranquilla, & graui summae totius æstimatione, suis ex vero ponderibus censa, cuiusmodi semper loquendi forma illi fuit, simplex, & ingenui coloris, sed qui pertunderet animum audientis. Nec rescitum est quenquam reprehendenti subiratum ab eo unquam recessisse; sed vni tantum sibi, & culpæ quam is damnauerat: delicto nonnunquam, vt explicui ob oculos posito, mulctæ loco id solum addebat, vt ore ad seueritatem composito diceret, Abi: atque hoc fere cum iis tantum quos intimè amabat, qui nihil sibi hac voce ducebant molestius: quandoque reo, suimet iudicium permittens, iubebat ferre sententiam, quid & quantum poenarum deberet: qua haud sanè vulgari prudentia, ex quibusdam nimium delicatis, aliquanto plus eliciebat, quam sine-ret iis ipsorum debilitas imponi; ex aliis vero absolutæ virtutis hominibus, rara captabat formandæ in cæteris humilitatis religiosæ, & subiecti animi documenta. Ex his duo hic modo referam exempli ad posteros singularis. Dicebat Romæ ad populum Hieronymus Ottellius, quærendarum animarum auiditate flagrans, & in iis ad Christum reducendis non minus industrius, quem vt in Siciliam mitteretur, ereptum sibi sic Roma doluit, vt Ignatio ad aram facienti, ad illud, *Mea maxima culpa*, succlamaret à tergo vetula, tunde, tunde sis pater Ignati, & culpam agnosce, qui Romam viro sancto, & summè vtili orbasti. Hunc pro concione, ardore solito aduersus effrahem peccandi licentiam abreptum, eò impetus tulit vt diceret, quando illam neque Dei amor, nec metus æterni supplicij sisteret, intentandas esse à Pontifice poenas; ab eo ex loco sancto abigendos flagello secleratos. Sub concionem à S. Ignatio aduocatus interrogatusque quot essent in orbe Pontifices, cum respondisset, vnum qui Romæ esset. Audes ergo, subinfert vir sanctus, nominatim non designare solum priuatos è pulpito, sed ipsum Pontificem, neque id tantum, sed iis etiam gubernandi dictare regulas, quasi aut ipsis plus sapias; aut si plus sapias, & plura videas, de iis è pulpito illos commonefacere liceat? abi nunc, & te collige, vt coram Deo recogites quid commertus sis; & hoc ante noctem huc ad me referas. Tristis admodum, & supra quam possit conturbatus recessit Ottellius, ac suum errorem subtili diu examinatione perscrutatus, ad pedes Ignatio procidens cartam ei tradit, qua partem eorum descripserat quæ sibi ob culpam deberi statuisset, nempe aliquot dies publica per urbem verberatione se ipse cæderet; nudis pedibus peregrinaretur Hierusalem; annos aliquot ieiunans pane solo & aqua transigeret, & quod his adiiciendum poenis superiori videretur. Verum Ignatius hæc dependendi tam ampla voluntate vel supra debitum, ei imputata, in aliorum eruditionem certum ei tantum præscripsit numerum flagellorum, quæ priuatim esset obiturus. Mirabilior est & grauior poena, qua se item iacobus Lainius, leuiori ex causa damnauerat. Prouincialis munere in Italia fungebatur, & optimum quemque, euocari Romam ab Ignatio cernens, vt cui pluris semper communes Societatis rationes, quam priuatæ essent, paulo ini-

quius accepit, vnam domum professam tot Collegiorum spoliatione ditescere, deditque ad illum hac de re literas quibus id quidē apud illum, sed tamen reuerenter dolebat. His cum nihil egisset, alteras addidit, quibus Ignatius nihil æquē expetens quam domandi ad maiorum nutus iudicij monumenta Societati relinquere, seriam reddidit, & valde cordatam Epistolam; caneret dum partes superioris boni implere nititur, ne subiecti probi partibus deesset; motus eius radicem scrutaretur, quo nisi intra iudicium proprium non sinebatur quiescere; videret ex mero diuini obsequij studio, an ex cuiuspiam philantia tacito alueo duceretur; & vbi reum se deprehendisset, quā pœnā se putaret plectendum ad se perscriberet. Hic Lainius apertis oculis, & videre, & flere largiter quod ipse damnandum iam reputans, in lucro ponebat ab Ignatio damnari: respondens igitur, humilitatis sanctæ incredibili sensu millies veniam petere, rogare in pœnam, abrogari tunc sibi administrandæ prouinciæ officium, deinceps vero abdicari se ab omni regendi & concionandi munere, vsuque literarum; Romam mendicato venire: illic in culina, hortove operam ponere, ad hanc si vires deficerent, in schola grammatices quod vitæ restabat absumere, neglectum, aspernandum, ex hominum recordatione, & oculis pro re vilissima proiectum, quæ si forte neganda putarentur, flagella, ieiunia, & quoduis aliud asperitatis genus libenter subiturum. Quorum nihil ei ratum fecit Ignatius, & exsoluendæ pœnæ voluntatem, culpæ debito censuit largiorem. At hinc facile patet, tentata cuiusque arteria, quam callidè ad cuiusque vires remedia sic moderaretur, vt ipsi suos, & agnoscerent nœuos, & de magnis ipsorum exemplis discerent imbecilli, leuiiores pœnas grauiorum noxarum, æquo, & silenti animo amplecti. Accommodabat etiam interdum has pœnas, non eluendæ solum culpæ, sed erudiendo in illa reo. Sic enim cuidam, magisterium animorum ante pœne aggressio quam probè discipulum egisset, ex quo damni multum in eos redierat, quos susceperat dirigendos, huic inquam, publicas indixit verberationes, sed alis duabus sursum versus, ad humeros ligatis, ponē quopiam inclamante, ne vellet implumis ad volatum eniti. Alium vero cuius versa susdēque, mixtūque perspersa in cubiculo suppellex, confarcinare totam in faccum iussit, libros, lanea, linea, scripta, denique omnia confusè, nulloque ordine, congeri, & circumferre tota domo faccum, culpam incompositæ negligentia subinde repetendo. Sed lepidum illud, quo puerulum castigauit, domi à patre recens ex Iudæis Christiano, nobis commendatum, irascens aliquando puer, carcinoma seu cancerum nescio cui fuerat imprecatus; eius vocis horrorem vt ei iniiceret, cancerum emi curauit Ignatius ex grandioribus, vocatōque puero scin tu, ait, quid hoc animantis sit, is cancer quem imprecatus es? nunc vide sis illum, atque experire, iussisque reduci in tergum manibus, collo cancerum appendi fecit, quem vt vidit puer pectori adrepentem, & distentis chelarum volsellis minantem, vult illico lacerandus eiulare, flere, spondere, si vnquam postea; sic aliquandiu detentus,

tentus,

tentus, solutus tandem est, colloque detracta bestia. Is vero multo post ex S. Dominici Ordine, ac demum Episcopus Foroliuensis, narrabat saepius iucundè id factam, Ignatium laudans qui multa aetati, culpæque tam congrua sic illum penitus imprecandi morem à se abstulisset, ut nunquam postea in buccam veniret. Accedebat æqualis erga omnes vigor, nec erat qui eius peculiaris beneuolentiæ securus, quicquam sibi vel minimum licere crederet aduersus communem disciplinam, aut fore impunè errorem tametsi perleuem. Caros quidem in paucis habuit Martinum Olaium, Petrum Ribadenciram, Ludovicum Gonzales; quod tamen Episcopus è Societate duos, in Æthiopiam destinatos, dum extra urbem deducerent, incautè issent vterius, quam horæ breuitas ferebat, ut ante noctem domi se susterent: præter ieiunium quod illis imperauit, Ludovicum excepit tam acri obiurgatione, ut etiam diceret, quid obstet nescio quominus tam procul te amittam, ut me nunquam præterea videas, quo prorsus nihil ei poterat minari acerbius à quo, patre carius amabatur: & hoc tamen ipsi ex parte infixit, ipsa enim hora quæ tunc erat iam noctis altera, recipere se se in Collegium iussit, ex quo domum ab eo non est reuocatus, nisi diebus aliquot exactis. Fuit quoque Ignatio mirificè carus Iacobus Equia quo pridem confessario utebatur, & quem Petrus Faber ob sanctimoniam præstantiam, Patrem sanctum Iacobum semper nominabat; imò Ignatius, tantis nobis, aiebat, spatis Iacobus in cælo eminebit, ut ægrè illum simus agnitiuri: hic tamen ab eo vetitus de animi rebus, quas ipsi credebat, quicquam aliis efferre; nec silentij, nec linguæ sat potens, erumpebat identidem, exclamans, sanctum esse Ignatium, & sancto maiorem, aliaque, ultra modum communem tam grandia, ut agi extra se simplicitate magis quam admiratione videretur: nec de fuit qui offenderetur hæc audiens; quod ut primum cognouit Ignatius, alium sibi mox à confessionibus delegit, cum acerbissimo boni senis dolore: tum se ipse flagellis per triduum, tamdiu sub vesperum caderet, dum tres quot diebus recitarentur psalmi, intermonente singulis aliquo, meminisset deinceps esse in verbis consideratior, nec offensionis præberet ansam infirmioribus, qui eam facillè, etiã non datã arriperet.

Iam ipsis ex pœnis, ut intelligatur gubernante Ignatio, quam caro staret disciplinæ religiosæ violatio, earum aliquas memorabo, ad aliorum institutionem. Laicos adiutores duos notauit aliquando nouis rebus narrandis otium fallere, accersitos iussit acerrum fortuitorum lapidum in domus area iacentem, in supremam ædium transferre partem, quasi ad præsens opus tunc necessarium, & quoties illos eundem ludum ludere deprehendit, toties eosdem lapides sursum deorsum transferre imperauit, dum tandem perciperent, non esse illam necessitatem operis, sed desidiæ castigationem, sibi que quibus occuparentur utiliter, ipsimet requirerent. Alij duo inter ministeria culinæ immodestè iocando, aquam mutuo in ora iactauerant, indignitatem ioci, longa suimet verberatione imprimis eluerunt, damnati sunt ad sumendum aliquot diebus in stabulo cibum, ad iactan-

Nn 3 dam

XLVI.

*Quanti esset
regente Ignatij,
violatio
communis
disciplina.*